

УДК 65.012.8

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Т.М. ВЛАСЮК, Л.К. ПАВЛЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

Розглянуто економічну сутність економічної безпеки підприємства та її складових, узагальнено систему показників, що використовуються для оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства, оцінено рівень фінансової безпеки підприємств легкої промисловості.

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується наявністю значного числа чинників, які негативно впливають на функціонування держави та підприємства. До таких чинників, окрім глобальної економічної кризи, варто віднести, насамперед, нестабільність податкового і регуляторного законодавства, інфляційні процеси, недоступність кредитних ресурсів, посилення конкуренції, низький рівень капіталізації фондового ринку, зниження рівня інвестиційної активності, уповільнення платіжного обороту, зростання числа збиткових підприємств. Дія цих чинників викликає аритмію у русі матеріальних і фінансових потоків, призводить до значних втрат і збитків і, як наслідок, втрати підприємством фінансової безпеки. З огляду на це актуальним напрямком сталого функціонування українських підприємств є формування системи управління фінансовою безпекою підприємства.

Об'єкти та методи дослідження

Сьогодні існує багато досліджень щодо економічної безпеки підприємства, держави та її складових. Вагомий внесок у дослідження проблеми управління системою фінансової безпеки підприємства зробили провідні західні вчені: Дж.К. Ван Хорн, Т. Аллісон, К. Жюгляр, Дж. Найт, Г. Фостер, Й. Шумпетер. Важливу роль у теоретичному та емпіричному дослідженні проблематики управління безпекою підприємства та її впливу на національну економічну безпеку відіграють праці сучасних вітчизняних та російських вчених й практиків, а саме: О.С. Власюк, З.С. Варналій, В.М. Геєць, В.І. Грушко, А.С. Гальчинський, М.М. Єрмошенко, Т.Ф. Косянчук, В.І. Франчук, М.Г. Чумаченко та інші.

Разом з тим, не дивлячись на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем управління фінансовою безпекою, яка є основною складовою захисту від загроз, як на рівні держави, так і на рівні суб'єктів господарювання – підприємств і організацій. Окрім того, ситуацію ускладнює відсутність системності, скоординованості та єдиних поглядів стосовно обґрунтованих пропозицій щодо впровадження сучасних методів та моделей оцінки та управління фінансовою безпекою на всіх рівнях управління економікою. Тому питання розробки методичних підходів до оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства залишається досить нагальним.

Постановка завдання

Для оцінки фінансової безпеки необхідно обґрунтувати і використовувати систему репрезентативних показників, що повинна включати, зокрема, показники майнового стану, ліквідності, прибутковості, фінансовій стійкості, оборотності, інвестиційного ризику. Поряд з індивідуальними (диференційованими) показниками варто обґрунтувати зведений (узагальнюючий, інтегральний) показник оцінки фінансової безпеки. Це вимагає розробки питань формування інформаційної бази (існуючої і необхідної), забезпечення достовірності і порівнянності показників, способів їх співставлення, а також порівняння за обґрунтованими ваговими значеннями при побудові

узагальнюючого (інтегрального) показника. Зазначені умови викликають необхідність розробки методики оцінки фінансової складової економічної безпеки промислових підприємств.

Результати та їх обговорення

Економічна безпека підприємства – це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, який гарантує найбільш ефективне їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам) [4]. Оцінка економічної безпеки повинна враховувати окремі функціональні складові:

- фінансова складова – досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів;
- інтелектуальна (кадрова) складова – збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства; ефективне управління персоналом;
- техніко-технологічна складова – ступінь відповідності застосовуваних на підприємстві технологій сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ;
- політико – правова складова – усебічне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства ;
- інформаційна складова – ефективне інформаційно – аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства;
- екологічна складова – дотримання чинних екологічних норм, мінімізація втрат від забруднення довкілля;
- силова складова – забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства і збереження їх майна;
- ринкова складова – ступінь відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім, котрі склалися в ринковому середовищі.

У вітчизняній та закордонній практиці для оцінки рівня фінансової безпеки використовуються такі підходи [1–9]:

- багатофакторна модель Альтмана;
- оцінка фінансової стійкості підприємства;
- коефіцієнтний аналіз.

З метою оцінки фінансової безпеки підприємства необхідно відібрати сукупність показників для виміру кількісного впливу кожного фактору. Такий добір мінімальної, але достатньої кількості показників проводиться за такими принципами:

- по-перше, показники повинні точно відбивати істотний аспект діяльності підприємства;
- по-друге, показники не повинні дублювати один одного і/або знаходитися у функціональній залежності;
- по-третє, показники повинні бути порівнянними з аналогічними показниками інших підприємств і/або еталонів.

Вважаємо, що при оцінці фінансової безпеки промислового підприємства доцільно використовувати такі показники (табл. 1).

Таблиця 1. Показники, що рекомендуються для оцінки фінансової безпеки промислових підприємств [2]

№з/п	Група показників	Індивідуальні показники
1	Показники майнового стану	– коефіцієнт зносу основних засобів
2	Показники фінансової стійкості	– коефіцієнт незалежності; – маневреність робочого капіталу
3	Показники ліквідності активів	– поточний (загальний) коефіцієнт покриття; – коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей
4	Показники рентабельності	– ефективність використання активів; – ефективність використання власних коштів
5	Показники оцінки ділової активності	– оборотність оборотних активів;
6	Показники ринкової активності	– коефіцієнт цінності акцій; – коефіцієнт цінності (прибутковості) підприємства

Для визначення всіх вищезазначених коефіцієнтів використовуються дані бухгалтерської звітності підприємства та ринку цінних паперів.

Запропонована методика оцінки фінансової безпеки підприємства є найбільш комплексною, внаслідок наступного:

- обґрунтовані аналітичні показники, що включені до складу кожного синтетичного показника;
- вона є універсальною, так як може використовуватись для великих і малих підприємств, що забезпечується відсутністю абсолютних показників (всі показники є відносними);
- наведені в групах показники є достатніми для визначення загального інтегрального показника фінансової безпеки підприємства.

Для визначення фінансової безпеки використовувалась інформація про діяльність підприємств легкої промисловості за 2009 рік [10]. За звітний рік не одним з підприємств дивіденди не виплачувались, тому коефіцієнт цінності акцій при оцінці ринкової активності не визначався.

Результати розрахунків коефіцієнтів за запропонованою методикою представимо в табл. 2.

Таблиця 2. Показники оцінки рівня фінансової безпеки підприємств легкої промисловості

Підприємства	Коеф. зносу	Коеф. незалежності	Маневреність робочого капіталу	Поточний коеф. покриття	Коеф. спів дебіторської та кредиторської заборгованостей	Коеф. ефективності використання активів	Коеф. ефективності використання власних коштів	Оборотність оборотних активів	Коеф. цінності підприємства
ВАТ «Бердичівська фабрика одяжі» (Житомирська обл.)	0,4238	0,4848	0,0528	1,1547	4,3637	0,1035	0,2136	6,6604	0,0454
ВАТ «Глорія Джинс» (Луганська обл.)	0,1803	0,6901	1,8354	5,0877	1,2931	0,0587	0,0851	0,8103	0,1345
ВАТ «Івано-Франківське виробничо-торгівельне підприємство «Галичина» (м. Івано-Франківськ)	0,5087	0,9552	0,2503	7,8692	0,6408	0,0552	0,0578	3,4606	1,0936
Київське АТЗТ «Каштан» (м. Київ)	0,4303	0,2542	-1,3338	0,4302	9,8535	0,0004	0,0014	3,2034	0,1022
ВАТ Луцьке ВТШП «Волинь» (Волинська обл.)	0,4736	0,8750	0,2487	2,7406	0,6493	0,0274	0,0313	2,2205	0,9675
ВАТ Мелітопольське ВТШП «Елегант» (Запорізька обл.)	0,6619	0,7688	0,0771	1,2578	1,3563	0,0793	0,1031	5,4541	0,2594
Публічне АТ «Фірма верхнього одягу «Фея» (Донецька обл.)	0,5248	0,4966	-0,2957	0,7083	2,6830	0,0070	0,0142	0,6418	2,0648
ВАТ «Хмельницька швейна фабрика «Лілея» (Вінницька обл.)	0,6240	0,7871	0,2722	2,0069	0,9315	0,1899	0,2413	4,3392	0,0050
ВАТ Чернігівська швейна фабрика «Елегант» (Чернігівська обл.)	0,6677	0,8179	0,5110	3,3288	0,7476	0,0733	0,0897	4,7174	0,0226
ВАТ ШФ «Воронін» (м. Київ)	0,7611	0,8316	0,5221	3,5773	1,1402	-0,0377	-0,0453	1,7041	0,0186
Публічне АТ «Швейна фабрика «Прометей» (Закарпатська обл.)	0,5138	0,9861	0,3870	28,43	0,1688	0,0061	0,0062	0,5685	0,0679
ВАТ «Шполянська швейна фабрика ім. Анатолія Лібовнера» (Черкеська обл.)	0,5724	0,6819	-0,0846	0,8147	5,6667	0,1527	0,2240	2,6524	0,0103
ВАТ «Городоцька швейна фабрика» (Львівська обл.)	0,4710	0,4557	-0,4961	0,5846	3,0527	-0,0635	-0,1393	2,1958	0,5648
ВАТ «Лебединська швейна фабрика» (Сумська обл.)	0,7023	0,6635	-0,0494	0,9026	1,5307	-0,2372	-0,3576	7,0317	0,2912
ЕТАЛОН	0,1803	0,9861	1,8354	28,430	1	0,1899	0,2413	7,0317	0,0050

Для розрахунку інтегрального показника, рекомендується використовувати метод відстаней:

$$R_i = \sqrt{\sum \left(1 - \frac{X_{ij}}{X_{j\max}} \left\{ \frac{X_{j\min}}{X_{ij}} \right\} \right)^2} \quad (1)$$

Проведемо рейтингову оцінку підприємств легкої промисловості з використанням методу відстаней. Результати розрахунків наведемо в табл. 3.

Таблиця 3. Рейтингова оцінка фінансової безпеки підприємств легкої промисловості

Підприємства	Відстань	Місце
ВАТ «Бердичівська фабрика одяжі» (Житомирська обл.)	2,1580	6
ВАТ «Глорія Джинс» (Луганська обл.)	1,9570	2
ВАТ «Івано-Франківське виробничо-торгівельне підприємство «Галичина» (м. Івано-Франківськ)	2,1296	4
Київське АТЗТ «Каштан» (м. Київ)	2,9724	13
ВАТ Луцьке ВТШП «Волинь» (Волинська обл.)	2,2900	8
ВАТ Мелітопольське ВТШП «Елегант» (Запорізька обл.)	2,1601	7
Публічне АТ «Фірма верхнього одягу «Фея» (Донецька обл.)	2,6576	11
ВАТ «Хмельницька швейна фабрика «Лілея» (Вінницька обл.)	1,7156	1
ВАТ Чернігівська швейна фабрика «Елегант» (Чернігівська обл.)	1,9732	3
ВАТ ШФ «Воронін» (м. Київ)	2,3438	10
Публічне АТ «Швейна фабрика «Прометей» (Закарпатська обл.)	2,3182	9
ВАТ «Шполянська швейна фабрика ім. Анатолія Лібовнера» (Черкська обл.)	2,1576	5
ВАТ «Городоцька швейна фабрика» (Львівська обл.)	2,9614	12
ВАТ «Лебединська швейна фабрика» (Сумська обл.)	3,3806	14

Таким чином, за результатами проведено аналізу, визначено, що за рівнем фінансової безпеки на першому місці знаходиться ВАТ «Хмельницька швейна фабрика «Лілея» (Вінницька обл.), на останньому – ВАТ «Лебединська швейна фабрика» (Сумська обл.).

Зміни, що відбуваються на підприємствах легкої промисловості майже цілком відображають рівень фінансової безпеки. З метою підвищення рівня фінансової безпеки підприємствам необхідно покращувати ефективність використання активів підприємства.

Висновки

Характерна риса успішного функціонування підприємства – високий рівень фінансової безпеки підприємства. Запропонований методичний інструментарій оцінки фінансової безпеки промислових підприємств включає систему репрезентативних показників, які характеризують майновий стан підприємства, фінансову стійкість, прибутковість, ліквідність активів, ділову та ринкову активність, що забезпечує визначення ступеня фінансової безпеки підприємства серед вітчизняних підприємств даної галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку: наукова доповідь / Власюк О.С. – К. : Рада Національної безпеки і оборони України; Національний ін – т проблем міжнародної безпеки, 2008. – 48с.
2. Власюк Т.М. Оцінка інвестиційної привабливості підприємств легкої промисловості (територіально–галузевий підхід): дис. кандидата екон. наук: 08.07.01 / Власюк Тетяна Миколаївна. – К, 2006. – 184 с.
3. Економічна безпека: навч. посіб / Варналій З. С., Мельник П. В., Тарангул Л. Л., Лібанова Е. М. та ін.; за ред. д – ра екон. наук, проф. З. С. Варналія – К. : Знання, 2009. – 647 с.
4. Економічна діагностика: навчальний посібник / Т.Ф. Косянчук, В.В. Лук'янова, Н.І. Майорова, В.В. Швид . – Львів: Новий світ, 2007. – 452 с.
5. Єрмошенко М. М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства: Препр. наук. доп. / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева, А.М. Ашуев. – К.: Національна академія управління, 2005. – 77 с.
6. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / [Гаєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк Т. С.]. – Х. : ВД "ИНЖЭК", Науково- дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, 2006. – 240с.
7. Пономаренко В. С. Концептуальні основи економічної безпеки: монографія / В.С. Пономаренко, С.В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 256 с.
8. Франчук В. І. Основи економічної безпеки: навч. посіб. / Франчук В. І. – Л. : Каменярь, Львівський держ. ун-т внутрішніх справ, 2009. – 203с.
9. Шемаєва Л. Г. Стратегічне планування економічної безпеки соціально-економічного розвитку машинобудівного підприємства: когнітивний підхід: монографія / Шемаєва Л. Г., Логвін В. М. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 226с.
10. <http://www.stockmarket.gov.ua/>

Надійшла